

Alenka FIKFAK

Razvoj prostorske zakonodaje

Spreminjanje urejanja prostora zunajmestnih naselij

V članku je kratko predstavljena zakonodaja z vidika urejanja naselij in graditve objektov, pri čemer je izhodišče raziskovanja na odnosu prostorskih razvojnih dejavnikov s formalnopravnimi normami in merili. V trenutku, ko so dejavniki že splošno veljavni, se zaradi narave pojma ali predmeta že pojavlja njegova nova oblika. Urejanje prostora je glede na zakonsko osnovo prej omejitve kot proces v razvoju, vendar je v preteklosti utrdila določene norme in pravila, ki so se opirale na prepoznavanje kakovosti prav teh dejavnikov. Na teh dejstvih bodo temeljila izhodišča za oblikovanje normativnih instrumentov tudi v prihodnosti, a bodo morali biti fleksibilno nastavljeni in časovno hitreje spremenljivi. To je osnova tudi novega zakona o urejanju prostora, izvajanje v smislu bogatenja prostora pa bo preveril čas

The article presents a short review of legislature concerning management of settlements and building, whereby the starting point of research is in the relation between spatial development factors and formal, legal norms and measures. When these factors become generally valid, just because of the nature of the phenomenon or subject, its' new form emerges. In view of the legal basis, spatial management is above all a restriction, rather than process in development, although in the past, certain norms and rules have been enforced, which stemmed from the recognition of quality of these factors.

Upravna merila
Urejanje naselij
Urejanje prostora
Zakonodaja

Administrative
measures
Legislature
Spatial
management
Urban
management

1. Uvod

Pravno-upravna merila so tisti del, ki naj bi pripomogel k »ustreznejšemu« urejanju prostora. So splošna, temeljila naj bi na spoznanjih o prostoru. Zanje pa velja preprosto dejstvo: vse dokler je človek preživel celoten cikel življenja v omejenem prostoru, je s seboj prenašal spoznanja, vezana nanj: naravne zakonitosti in spremembe v njem. Bolj ko se človek oddaljuje od navezanosti na zemljo in naravo ter odmika od bistvenih razmerij v prostoru, tako on kot družba potrebuje ta omejitve, norme in določila, ki naj usmerjajo njegovo bivanje.

Prepoznani razvojni dejavniki, kot so trdnost in stabilnost, varnost pred požarom, higijenska, zdravstvena in okoljevarstvena zaščita, varna uporaba objekta, zaščita pred hrupom, varčevanje z energijo in toplotna zaščita, so izhodišče za kakovostno urejanje prostora in graditev objektov ter oblikovanje normativnih instrumentov. Glede na spremembe v sodobni družbi bi morali biti bolj fleksibilno nastavljeni in časovno hitreje spremenljivi. To je temeljno dejstvo, na katerem naj bi te-

meljil tudi novi zakon o urejanju prostora (ZureP-1)^[1]. V spremenljivem obdobju sedanjosti bodo še večjo vlogo kot v preteklosti odigrali stimulatívni, neobvezujoči razvojni instrumenti.

Kje se bo gradilo, in kako je najprej urejal neformalni nadzor, ki je potekal brez pisanih zapovedi in prepovedi. Kasneje se pojavi pisano pravo: statuti mest, državni zakoni in drugi predpisi, pravno obvezni načrti. Mehanizmi neformalnega nadzora so bili predvsem navade, običaji, tradicija, simboli in lokalna skupnost (Fikfak, 1997, str. 77).

2. Dvajseto stoletje do konca 2. svetovne vojne

»O neposrednem vplivu zakonodaje na stvarstvo, bodisi v obliki prvotnih požarnih redov ali kasnejših gradbenih redov, za podeželski prostor verjetno ne moremo govoriti

vsaj do konca 19. stoletja.« (Lah, 1994, str. 88) Prvotna zasnova naselij ni bila načrtovana v današnjem smislu formalnopravnega urejanja prostora. »Vendar graditelji vedno upoštevajo – čeprav brez pravnih načrtov – ustrezno lego zgradb, osončenje, ulično mrežo, možnost obrambe, trgovanja, socialne stike in še vrsto drugih okoliščin za smotno, gospodarno in estetsko ureditev svojega bivalnega in delovnega okolja« (Pogačnik, 1999, str. 47). Do konca 19. stoletja so bili sprejeti v vseh deželah, ki so bile del Avstro-Ogrske, stavbni redi, ki »zapišejo« do tedaj nenapisane družbene norme in merila (nadmestijo požarne rede).

Stavbni red vojvodine Kranjske iz leta 1876 ^[2] je bil splošen akt v katerem ni bilo konkretnih rešitev, ki bi se nanašale na posamezno lokacijo. V njem redu so bili gradbeno-tehnični predpisi, načela lociranja pa so bila kratka in le načelna. Stavbna črta in nivel sta bila glavna instrumenta razmišljanja. Predpisovanje dimenzij je bilo natančno, vendar nenormirano in je večinoma izhajalo iz pozornosti do požarne varnosti, npr.: »Tla v kuhinjah, vhodi iz kuhinj v hleve. Tla v kuhinjah morajo pod ognjiščem in pri odprtem ognju na ognjišču ognja varno obložena biti okolo ognjišča najmanj 13 dm, in pri železnih (prihranilnih) ognjiščih najmanj 7 dm. Vhodi ali luknje (line) iz kuhinje v hleve ali druga kmetijska (gospodarska) poslopja so prepovedani brez pogoja.« (Stavbni red, 1909, str. 22–23). Zakon ponuja malo nasvetov, obvezuje pa vpletenost v zakonsko natančno določeno uradniško hierarhijo.

Gradbeni zakon kraljevine Jugoslavije iz leta 1931 ^[3] je že vseboval nekatera določila s področja urbanizma. Do podrobnosti je zahteval pravilne tehnične elemente. Dal je osnove in zahtevo za izdelavo regulacijskih načrtov in za določitev namembnosti površin. Regulacijski načrti so izboljševali prometne in komunalne razmere, vendar so hkrati postali orodje vladajočih slojev (manipulacija z zemljišči in zazidljivostjo). »Kljub regulacijam pa je še naprej prevladovala stara praksa brezobzirne parcelacije in stihijske izgradnje.« (A. Pogačnik, 1983)

Nekateri avtorji opredeljujejo ta zakon kot »moderen zakon, ki upošteva večino civilizacijskih dosežkov in spoznanj veljavnih še danes« (Prelovšek, 1988, str. 3–10).

3. Dvajseto stoletje po koncu 2. svetovne vojne

V prvem povojnem obdobju še niso bili uvedeni novi normativni akti s področja urejanja prostora. Najpomembnejši pravni temelj, ki je omogočal širokopotezne gradnje tovarn, stanovanj, cest in kmetijskih zadrug, je bil Temeljni zakon o razlastitvi iz leta 1947. Odločilno vlogo pri urbanizmu in gradnji je imela država. Leta 1958 je bila sprejeta določba o gradbenih okoliših.

Prelomnico v razvoju zakonodaje leta 1967 pomeni Zakon o urbanističnem in regionalnem planiranju. S to zakonodajo je v urbanizmu prvič vključen celoten slovenski prostor, saj »urbanistični programi pokrivajo območja vseh občin« (Fikfak, 1997, str. 80). Že takrat z zakonodajo usmerjajo gradnjo v mestna okolja in preprečujejo prostorsko razpršenost enodružinskih hiš v zunajmestnem prostoru ^[4].

Zakon o urbanističnem planiranju iz leta 1967 ^[5] je bil postavljen v hierarhijo zakonov tako, da je nad njim širši Zakon o regionalnem prostorskem planiranju, pod njim pa Zakon o graditvi objektov. Prvič je urejanje prostora v Sloveniji obravnavano celovito. Uvedeno je novo sosledje dokumentov.

Po duhu tega zakona se lahko v postopku za izdajo dovoljenja sprejemajo tudi lokacijske odločitve. Ta enoten postopek je sicer možen samo v »nezahtevnih« območjih, za katere je urbanistični red – za ruralna območja. Čeprav urbanistični red v »naseljih in območjih, ki niso zajeta z urbanističnim načrtom ali zazidalnim načrtom« omogoča enoten postopek za lokacijsko in gradbeno dovoljenje, pa nastane dokončna razdelitev v odločanju – ločitev med urbanizmom in gradnjo ter nasprotno.

Z urbanističnim redom so določili način urejanja in sanacije naselij, rabo in komunalno opremljanje zemljišč, pogoje za graditev objektov glede lege, funkcije, višine in oblikovanja, velikost stavbnih zemljišč in pogoje, ki jih je moral investitor izpolniti za graditev ali posege, ki so vplivali na spremembo prostora. Pri določanju namenske rabe zemljišč

je treba gledati na to, »da se kot zemljišča, namenjena za graditev, uporabljajo kmetijska zemljišča manjše proizvodne vrednosti« (Prelovšek, 1988, str. 3–11).

4. Prostorska zakonodaja v Sloveniji, 1984

V letu 1989 je prenehal veljati Zakon o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu SR Slovenije, sistem urejanja prostora pa je od takrat vse do danes nespremenjen. Do sprejema novih predpisov o urejanju prostora so veljale le prostorske sestavine družbenih planov. Urejanje naselij je bilo v tem obdobju premalo učinkovito pri zagotavljanju kakovosti okolja. Vse bolj so se zaostrovale določene sistemske pomanjkljivosti, ki so se v prostoru izražale tudi kot vse večja razpršenost in neobvladovanje pojava črnih gradenj. Te so bile: nizek delež organizirane stanovanjske gradnje, pomanjkanje celovitih urbanističnih dokumentov ter neprimerno razpolaganje s prispevki za uporabo stavbnih zemljišč.

V preteklosti je nenaklonjenost politike do individualne gradnje posredno vplivala na to, da se v Sloveniji niso razvile organizirane, planirane oblike stanovanjskega združ-

ništva. »Na področju stanovanjske in urbanistične politike smo uradno prisegli le na gradnjo večstanovanjskih objektov v družbeno usmerjeni gradnji in to v okviru strnjениh naselij, zanikali pa smo želje prebivalstva po gradnji enodružinskih objektov v zasebni lastnini – tudi v obliki drobnejših poselitvenih vzorcev. Čeprav so bile takšne želje strokovno in moralno politično obsojane, jih je oblast tolerirala, tako da je v 70-tih letih delež lastniške družinske gradnje ob ugodnih kreditnih pogojih države že presegal magičnih 50 % v okviru celotne stanovanjske produkcije.« (Gabrijelčič, 1996, str. 81) Individualnost človeka se je vse bolj uveljavljala in se je kazala v povečanju števila enodružinske gradnje. Najprej se je pojavila kot nujnost bivanja, edina rešitev v stanovanjski stiski, in šele kasneje kot način socialnega življenja. Tudi zaradi zapletenih postopkov, ki so jih na podeželju le težko sprejeli (vsak posameznik si je razlagal lastništvo parcele tako: na svojem lahko počnem, kar hočem), so se pojavile **črne gradnje** kot posamezni objekti. Črne gradnje so trn v peti prostorskega urejanja, saj dokazujejo, da je mogoče vsaj z vidika posameznika zadovoljiti prostorske potrebe tudi nenačrtno, spontano in mimo poklicanih in pristojnih organov. »Lokalni dejavniki ... so legitimen del odločanja o novem objektu, vendar pa lokalna ob-

Preglednica 1: Sistem planiranja po ZuPr, ki je veljal do dec. 2002 (Gabrijelčič, Fikfak, 2002, str. 55)

Prostorske sestavine planskih dokumentov plan občine	
Dolgoročni plan RS	
Srednjeročni plan RS	
Dolgoročni plan občine	
Srednjeročni plan občine	
Urbanistična zasnova: usmeritve za urbanistično urejanje; zaporednost širitve oz. prenove naselja; usmeritve za ureditev prostora za obrambne namene.	Krajinska zasnova: Ohranjanje naravnih in ustvarjenih vrednot okolja, varovanje kmetijskih površin, gozdov in območij rudnin; območja za poselitve in infrastrukturo; vodnogospodarske ureditve; usmeritve za varovanje in oblikovanje krajin.
PROGRAMSKÉ ZASNOVE (5 LET) PIN (prostorsko izvedbeni načrti): Površine in meje območij obravnave; usklajevanje interesov med posameznimi sektorji; zmogljivosti objektov in naprav; varovanje naravnih in ustvarjenih vrednot, itd.	
PIA – prostorsko izvedbeni akti	
PUP (prostorsko ureditveni pogoji) urejajo območja občin, za katere ni predvidena izdelava PIN oz. še ne bodo sprejeti v tekočem planskem obdobju.	PIN (prostorsko izvedbeni načrti) ZN (zazidalni načrt): Za nova naselja ali posamezna območja znotraj ureditvenih območij naselij. UN (ureditveni načrt): Za prenovo, dopolnilno gradnjo in komunalno sanacijo v ureditvenih območjih naselij ter za druge posege v prostor, ki niso graditev. LN (lokacijski načrt): Za posamezne infrastrukturne naprave.

čutljivost mnogokrat ponuja prostor tudi za druge, povsem individualne želje, ki pri strokovnih presoajah ne morejo imeti enake teže kot strokovne ocene in širši javni interes« (Gruev, 1998, str. 59).

Leta 1993 je bil sprejet zakon, s katerim je država poskušala zaobjeti vse posege, do takrat izvedene v prostoru [6]. Po določbah tega zakona in drugih je določeno, da je treba za prav vsak objekt, napravo ali drug poseg v prostor, ki trajno spreminja njegovo namensko rabo, bivalne in delovne okoliščine, ekološko ravnovesje v naravi ali krajinske značilnosti in podobno, pridobiti lokacijsko in gradbeno oziroma enotno dovoljenje za gradnjo. Vsako lokacijsko ali katerokoli drugo dovoljenje za poseg v prostor mora biti utemeljeno v prostorskih aktih.

Zakon o urejanju prostora [7] (ZuPr) je opredeljeval temeljne pogoje posegov v prostor. Pri poselitvi so se določila nanašala predvsem na usmerjanje nove gradnje. Nova poselitev se je usmerjala predvsem v ureditvena območja naselij, ki so s svojimi funkcijami služila širšim gravitacijskim območjem in so imela glede na naravne razmere in prometno povezanost pogoje za nadaljnji razvoj (ZUPr, 17. člen). Zakon je definiral usmeritve za razvoj dejavnosti v prostoru, določal namenske rabe površin ter obvezne prostorske sestavine Dolgoročnih in Srednjeročnih planov.

Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor [8] - ZUNDPP je določal prostorskoizvedbene akte (PIA) kot podrobnejše dokumente za urejanje prostora na ravni občin. Ti so se delili na prostorskoizvedbene načrte (PIN – zazidalne, ureditvene in lokacijske načrte novih naselij in prenove) ter prostorsko ureditvene pogoje (PUP – urejajo območja občine, za katera ni predvidena izdelava PIN ali pa še ne bodo sprejeti v tekočem planskem obdobju).

Zakon o stavbnih zemljiščih [9] - ZSZ je imel v hierarhiji urejanja prostora pomemben položaj, ker je to zakon, ki omogoča prenos »papirnatih zasnov« v prostorsko realizacijo: od sprejetja prostorskega plana do začetka izgradnje posameznih objektov je treba opraviti še vrsto aktivnosti pridobivanja, priprave in opremljanja (stavbnih) zemljišč. »Program opremljanja stavbnih zemljišč je treba razumeti kot enega od temeljnih regu-

lacijskih mehanizmov, s pomočjo katerega bodo lokalne skupnosti dosegle, da se bodo vsi investitorji tehnične infrastrukture, ki bo sestavljala komunalno opremo zemljišč, srečali na isti lokaciji, isto – oziroma bolje rečeno – pravočasno, ter da bodo imeli za začetek del zagotovljene vse formalne ter finančne in materialne pogoje« (Rakar, 2002, str. 74).

Opremljanje zemljišč je v gradbeno-tehničnem pomenu gradnja objektov in naprav s področja tehnične infrastrukture (komunalnih dejavnosti, prometa in zvez, energetike). S temi aktivnostmi, ki finančno dejansko pomenijo vlaganje kapitala v prostor, se zemljišča spreminjajo iz kmetijskih v stavbna, kar je pogoj za gradnjo.

Zakon o gradnji objektov [10] - ZGO. V pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih za graditev stanovanjskih stavb in stanovanj, ki je bil del ZGO, so bili določeni minimalni tehnični pogoji za opredeljevanje površin in dimenzij ter sosledje prostorov, v kar je bila posredno vključena tudi kultura bivanja [11]. Predpisovanje ni dopuščalo svobode odločanja, pa tudi ne razvojnih oblik novih bivalnih enot v smislu svobodne tlorisne zasnove, kjer bi bili vsi prostori združeni v eno celico s fleksibilnimi pregradnimi elementi, ki so del opreme prostora.

Če hočemo načrtno urejati naselja, ni dovolj le ustrezna plansko-urbanistična zakonodaja, ki se opira na strokovne podlage in prostorske rešitve. Oblikovati je treba ukrepe, ki bodo omogočili hitro in usklajeno [12] (ne nujno natančno) izvajanje sprejetih načrtov.

5. Spreminjanje zakonodaje na področju urejanja prostora

Po letu 1989 je bil s priznanjem tržnega sistema nadomeščen sistem dogovorne ekonomije. »Od takrat so se zgodili številni procesi, pomembni za področje urejanja prostora: razrešeno je bilo vprašanje družbene lastnine, poudarjeno je lastništvo nad proizvodnimi sredstvi oz. kapitalom, povečana je vloga privatne lastnine itd.« (Konečnik Kunst, 2001, str. 9). Ta dejstva ustvarjajo za sistem urejanja prostora popolnoma drugačne oko-

liščine, v katerih sistem deluje in opravlja svojo funkcijo. Vse od takrat se je »rojevala« nova prostorska zakonodaja v Sloveniji.

Novi zakon o urejanju prostora ^[13] – ZureP-1. Zakon obravnava vsebino, ki je zdaj zajeta v treh zakonih, in sicer v zakonih o urejanju prostora, o urejanju naselij in drugih posegov v prostor in o stavbnih zemljiščih. Glavna načela, na katerih temelji, pa so (nekateri deli povzeti po Vladimirov, 2002):

- jasno razmejiti pristojnosti prostorskega načrtovanja in dovoljevanja posegov v prostor med državo in lokalnimi skupnostmi (občina kot temeljna samoupravna skupnost);
- ohraniti ustrezno hierarhijo aktov, s katerimi se načrtuje prostor (na novo definirati potrebne akte in poenostaviti komunikacijo med nivoji prostorskega urejanja);
- določiti jasno strukturo prostorskih aktov s sistemsko ločitvijo norme od projekta. Uvaja se obrazložitev prostorskega akta (projektne vsebine – zapovedi in prepovedi kot normativni del, ki je hkrati pomoč in dodatno vodilo pri izvajanju prostorskega akta);
- doseči večjo razvojno dinamiko in fleksibilnost v prostorskih aktih tako, da se uvažja posebna oblika regulacijskega načrta (po veljavni terminologiji je to prostorski izvedbeni načrt) z značajem projekta – programa (prostorski ukrep – predkupna pravica občine, komasacija, razlastitev in razne odškodnine);
- zagotoviti večjo skrb države oziroma lokalnih skupnosti za pozitiven in usmerjen razvoj prostorskih struktur, zlasti naselij (uvaja se pojem razvojnega območja naselja – RON, ki naj bi bil prostorski rezervat za dolgoročni razvoj naselja, kjer je si-

- cer do sprejema ustreznih prostorskih aktov ohranjena prvotna raba prostora);
- pobuda za načrtovanje in realizacijo prostorskih ureditev in posegov v prostor naj bo legitimna spodbuda za spreminjanje prostorskih planov (ne glede na veljavnost dokumenta);
- postopek dovoljevanja posegov v prostor naj bi bil preglednejši in racionalnejši od sedanjega.

Zakon ohranja lokacijsko dovoljenje, v katerem pa je treba z lokacijskimi projekti preveriti vse načrtovane zadeve povezane z javnimi interesi, in izvesti upravni postopek (zahteve soglasjedajalcev, možni ugovori sosedov ipd.). Sedanje gradbeno dovoljenje, ki sicer ni predmet tega zakona, zamenja revizija gradbenih načrtov, itd.

Ena od pomembnejših funkcij Urbanistične zasnove (UZ) je določitev in utemeljitev razvojnih območij naselja. **Razvojna območja naselja** so instrument, s katerim poskuša zakonodajalec zajezi razpršeno gradnjo in razvoj poselitve koncentrirati v naseljih. Mehanizem naj bi bil tak: območje, ki se varuje kot kmetijsko ali gozdno zemljišče po ustreznem zakonu, se lahko spremeni v **poselitveno območje** (torej v del naselja) v občinskem prostorskem redu le, če je bilo prej določeno kot razvojno območje naselja v UZ. UZ oziroma njegova obrazložitev mora pokazati, zakaj je potrebna širitev naselja v obstoječe kmetijske in gozdne površine. (Šantej; v: Zupančič et. al., 2002)

Preglednica 2: Sistem planiranja (v občinskem urejanju prostora) novega ZUreP (Šantej, 2001)

Prostorski plan občine	
Prostorska zasnova občine	Občinski prostorski red
podobno sedanjemu dolgoročnemu planu občine: je planski instrument, ni obvezujoč za posameznike, večinoma ni parcelno natančen.	prostorsko natančno določljiv, je predpis: velja za vsakogar, določa merila za posege v prostor.
Urbanistična zasnova: za naselja, predvidena za širitev in prenov; določa razvojno območje naselja.	Krajinska zasnova: zasnova varovanja krajine in rabe naravnih dobrin.
	Namenska raba: za celotno območje občine se določi dovoljena raba prostora. za določena območja se lahko sprejme REGULACIJSKI NAČRT : poleg namenske rabe določa tudi gradbene linije, gabarite posegov v prostor (podoben lokacijskemu načrtu brez časovne dimenzije).

ZUreP-1 naj bi bolj poudaril pomen usmerjanja poselitve v stavbna zemljišča z njihovo re-vitalizacijo in rekultivacijo kakor tudi usmerjanja nove poselitve na površine v zaraščanju: »Pri usmerjanju poselitve je treba prvenstveno izkoristiti proste in nezadostno izkoriščene površine v naseljih z njihovim aktiviranjem ter s prenovo in sanacijo degradiranih območij v naseljih« (4. člen). Širitev naselja je treba ob upoštevanju tehničnih in tehnoloških značilnosti predvidenih prostorskih ureditev praviloma usmerjati na zemljišča, ki so z vidika varovanja in ohranjanja naravnih virov ter ohranjanja naravnih in kulturnih vrednot manj pomembna. Širitev naselja je dopustna tudi za nujne funkcionalne zaokrožitve komunalno opremljenih območij.

Zanimivo je, da je bil podan predlog spremembe naslova zakona iz Zakon o urejanju prostora v Zakon o prostorskem redu, kar naj bi poudarilo pomen enotnih pravil za urejanje prostora oziroma prostorskega načrtovanja, kar naj bi pripomoglo k večjemu redu v prostoru. Znova se uveljavlja beseda red.

6. Sklep

Na razvojne procese v prostoru pa ne vpliva samo zakonodaja, temveč in predvsem njeno izvajanje. Pod vplivom prejšnjih zakonov se je izoblikovala današnja realnost v prostoru, ki nekaterim pomeni grožnjo stabilnosti sistema, nekaterim pa kakovostno prepletanje vseh prostorskih procesov. V tem kontekstu ostaja tudi problem stavbne dediščine, ki je zaradi neizoblikovanih pogojev varovanja intenzivneje propadala. »Pri procesih razglasitve spomenikov je šlo za zamujeno priložnost, ko so predlagatelji kot spomenik opredelili zgolj posamezne objekte, ne pa tudi pripadajočega ožjega (ali celo širšega) območja. S tem se je izgubila možnost varovanja ali rekonstrukcije celotnega območja.« (Čok, 2002, str. 71) Med skrajno pozitivno/negativno naravnano vizijo je nešteto vmesnih. V katero smer se bomo nagibali v bližnji prihodnosti? To bo pokazal šele jutri ...

Mag. Alenka Fikfak, univ. dipl. inž. arh., Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana
E-pošta: alenka.fikfak@arh.uni-lj.si

Opombe

- [1] ... ki »obljublja«, da bo »postopek dovoljevanja posegov v prostor bolj pregleden in racionalnejši od sedanjega«, vendar problem uresničevanja novih načel in njihovega usklajevanja s prostorskimi pojavi (prilagajanje upravnih institucij in oblikovanje novih prostorskih zasnov) ostaja.
- [2] Stavbni red: za vojvodino Kranjsko razen Ljubljane = Bauordnung : für das Herzogtum Krain mit Ausnahme von Laibach, »Učiteljska tiskarna«, 1909, Ljubljana.
- [3] Službene novine Kraljevine Jugoslavije, 16. Junij 1931, št. 133.
- [4] Vključujoč mestno periferijo, ki je pod vplivom razpršenosti danes postala nedoločljiva in se opredeljuje kot vmesni prostor.
- [5] Zakon o urbanističnem planiranju, UL SRS št. 16/67.
- [6] Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (»črno-graditeljski« zakon ZUN-D, Ur. l. RS, št. 18/93).
- [7] Zakon o urejanju prostora (ZUreP); UL SRS št. 18-930/84, 15-703/89, UL RS št. 71-2581/93.
- [8] Zakon o planiranju in urejanju prostora v prehodnem obdobju (ZPUP); UL RS št. 48-2309/90, 85-3805/00.
- [9] Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (ZUN); UL SRS št. 18-931/84; 37-1515/85, 29-1427/86, UL RS št. 26-1322/90, 18-818/93, 47-1824/93, 71-2581/93, 29-1356/95, 44-2416/97, 9-530/01.
Zakon o dopolnitvah zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor; UL RS št. 71-2581/93
- [10] Zakon o stavbnih zemljiščih (ZSZ); UL RS, št. 44/97
- [11] Zakon o graditvi objektov (ZGO); UL SRS št. 34-1605/84, UL RS št. 71-2581/93, 29-1356/95, 59-3393/96, 45-2192/99, 42-1965/00 – odločba US, 52-2448/00, 52-2451/00
- [12] npr.: prostori namenjeni spanju, ne smejo biti prehodni (16. člen), ali: vhodna vrata v stanovanje morajo imeti svetlo širino vsaj 80 cm in biti opremljena z varnostno ključavnico in kukulom. Vrata morajo imeti zadostno zvočno zaščito in zaščito proti vlamu (13. člen).
- [13] Včasih se pri izvajanju sprejetih dokumentov v prostoru pokažejo nova dejstva, ki vplivajo na minimalne spremembe že sprejetega dokumenta. Zakonodaja predvideva njihovo usklajevanje z »zagonom« celotnega postopka sprejemanja dokumenta. To pomeni dolg pretek časa, ko se na določenem območju ne sme ničesar izvajati (včasih je to vprašanje let in ne samo mesecev). Pri tem gre za ukrepe predvsem na področju davčne, zemljiške, stano-vanjske politike ter inšpekcijskih služb.
- [14] Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1Ur.l. RS št. 110/2002; v sistem spada tudi novi zakon ZGO-1, Ur.l. RS št. 110/2002; oba datum objave: 18. 12. 2002, veljavnost: od 1. 1. 2003)

Viri in literatura

- Ažman Momirski, L., Fikfak, A. (2002) Uvodne besede. V: Ažman Momirski L., Fikfak A., – (ur) (2002) Oblike prostorskega načrtovanja: od mestnega načrta do urejanja naselij; publikacija Mednarodnega posveta dec. 1999, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.
- Čok, G. (2002) Korpus slovenske arhitekture; rokopis, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.
- Drožg., V. (2002) Poselitvena območja in diferencirana merila za urejanje naselij; v: Ažman Momirski, L., Fikfak, A. (ur.) (2002) Oblike prostorskega načrtovanja: od mestnega načrta do urejanja naselij; publikacija Mednarodnega posveta 1999, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana, str. 20–23.
- Fikfak, A. (1997) Metoda in elementi metode za pripravo ureditvenih načrtov za urejanje nemestnih naselij; magistrska naloga, mentor: prof. P. Gabrijelčič, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.
- Gabrijelčič, P. (1996) Razpršena gradnja. V: Zbornik strokovnega srečanja ob dnevih Habitata in urbanizma 1996, Zbornik strokovnega srečanja – Svetovni dan urbanizma, 8. november 1996, Svetovni dan Habitata, 3. oktober 1996; Ljubljana, Slovenija, 8. november 1996, str. 81–83.
- Gabrijelčič, P., Fikfak, A. (2002) Rurizem in ruralna arhitektura; (Univerzitetni učbenik), 1. izd., Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.
- Gabrijelčič, P. (2002) Urejanje podeželskih naselij. V: Ažman Momirski, L., Fikfak, A. (ur.) (2002) Oblike prostorskega načrtovanja: od mestnega načrta do urejanja naselij; publikacija Mednarodnega posveta 1999, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana, str. 62–67.
- Gruev, M. (1998) Oblikovalski vidiki urejanja prostora ob avtocestah, Urbani izziv I. 9 št.1 str. 58–68, Ljubljana.
- Konečnik Kunst, M. in dr. (2001) Pravilnik o podrobnejši vsebini in obliki ter načinu izdelave prostorskega plana občine in njihovih obveznih prilog; faza 1: strokovne osnove za pripravo podzakonskega predpisa, delovno gradivo; ZUM urbanizem, planiranje, projektiranje, MOP RS, Maribor.
- Lah, L. (1994) Prenova stavbne dediščine na podeželju – Kras, DZ, Novo mesto, 1994.
- Pogačnik, A. (1999) Urbanistično planiranje; univerzitetni učbenik, Univerza v Ljubljani, FG, Ljubljana.
- Prelovšek, A. (1988) Minimalna urbanistična regulacija; magistrska naloga, Ljubljana.
- Rakar, A. (2002) Pomen in vloga opremljanja stavbnih zemljišč za gradnjo objektov in za prostorsko širjenje naselij. V: Ažman Momirski, L., Fikfak, A. (ur.) (2002) Oblike prostorskega načrtovanja: od mestnega načrta do urejanja naselij; publikacija Mednarodnega posveta dec. 1999, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana, str. 72–77.
- Vladimirov, N. (2002) Novi zakon o urejanju prostora; O&P Bilten april 99 Uvodnik, URL: http://www.gov.si:80/mop/publikacije/bilteni/b11_97.html.
- Zupančič Strojani, T., Gabrijelčič, P., Hočevar, M., Deu, Ž., Fikfak, A., Čerpes, I., Šantej, B. (2002) Pravilnik o podrobnejši vsebini in obliki ter načinu izdelave urbanistične zasnove kot sestavine zasnove prostorskega razvoja občine in njihovih obveznih prilog; priprava podzakonskega predpisa s področja urejanja prostora; 2. zaključna faza strokovno raziskovalne naloge, MOP RS, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana.